

Vilma királynő utca Debrecenben? A holland királynő emlékezete és egy meg nem valósult utcanévadás

Bozzay Réka

néderlandista, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem

Hollandia királynője Wilhelmina, vagy ahogy a korabeli magyar közbeszédben nevezték, Vilma, 1938 őszén ünnepelte uralkodásának 40 éves jubileumát, melynek alkalmából Hollandiában majdnem két hétig tartó nagyszabású ünnepsorozatot rendeztek. A magyar sajtó is nagy figyelmet szentelt a hollandiai eseményeknek, ugyanis Vilma királynőt Magyarországon is komoly megbecsülés övezte. Bár a királynő a konkrét szervezési feladatokból természetesen nem vette ki részét, mégis teljes szívvel támogatta az első világháború után megindult gyermekmentő akciót, melynek keretében több ezer magyar gyermek tölthetett el legalább fél évet holland nevelőszülőknél.¹ Az akció, mely 1920 és 1926 között zajlott, nem múlt el nyomtalanul a magyar nép emlékezetében. Hollandia királynője iránti tisztelete és megbecsülése jeléül még a gyermekmentő akció idején, 1923-ban egy festett üvegablakot ajándékozott a királynőnek. Az apropót Vilma királynő 25 éves jubileuma jelentette, a képen a fríz népviseletbe öltözött királynő öleli magához a neki virágot hozó mezítlábas magyar gyermekeket. A képen feltűnik még a gályarabszabadító Michiel de Ruyter admirális, illetve a holland követeket fogadó II. Rákóczi Ferenc is.²

A gyermekmentő akciót követően sem lenyhult az érdeklődés Hollandia iránt, a protestáns magyar körök továbbra is igyekeztek jó kapcsolatot ápolni a hollandiai hittestvérekkel. Járt Magyarországon Hollandia volt, majd később újból megválasztott miniszterelnöke, Henrik Colijn, hogy részt vegyen a holland támogatással létrehozott, Hollandia trónörökösnejéről, Juliannáról elnevezett

¹ MEZŐSI Kamilla, A hollandiai magyar gyermeküdtetés az 1920-as években, *Honismeret*, 29(2001), 78–92. MOLNÁR Anna – PUSZTAI Gábor, Kindertreinen, *Acta Neerlandica Bijdragen tot de Neerlandistiek Debrecen*, 6(2008), 143–175, HERMÁN M. János, Miskotte, a magyar gyermekek holland pártfogója, *Studia Doctorum Theologiae Protestantis*, 3(2012), 365–381.

² RÉTHELYI Orsolya, „Légy reménységgel: Nézz Hollandiára./ Nézz királynéjára! Nem vagy többé árva.” Vilma királynő 1923-as trónjubileuma és a 'Magyar ablak' a holland királyi palotában. In *Németalföldi emlékek Magyarországon - Magyar holland kapcsolatok*, szerk. BÁRÁNY Attila – FAZAKAS Gergely Tamás – PUSZTAI Gábor-Takács Miklós, Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2017, 122–143.

iskola megnyitóján,³ továbbá, hogy előadásokat tartson mind a fővárosban, mind nagyobb vidéki városokban.⁴ A protestáns felsőfokú iskolák számos holland származású professzornak és közéleti embernek adományoztak díszdoktori címet, ezzel is erősítve az évszázados magyar-holland kapcsolatokat. Különösen fontos szerepet játszott ebben a debreceni egyetem, amely három alkalommal (1925, 1929, 1938) tüntetett ki holland politikusokat és egyetemi oktatókat – köztük több professzort – a magyarságért kifejtett tevékenységük elismerésé-
képpen.⁵

Vilma királynő 1938-as jubileuma újabb jó alkalmat kínált a megemlékezés-
re. A magyar sajtó képekkel illusztrálva részletesen beszámolt a hollandiai ün-
nepségsorozatról.⁶ Augusztus 29-én katonai díszszemlét tartottak, majd a király-
nő családjával együtt szeptember 5-én bevonult Amszterdamba, szeptember 6-
án, az évforduló napján a miniszterelnök, Henrik Colijn méltatta az uralkodónőt,
este pedig a holland ifjúság felvonuláson fejezte ki hódolatát Wilhelmina előtt.
Az ünnepek a rákövetkező napokon repülőbemutatókkal folytatódtak. Szept-
ember 8-án díszelőadást rendeztek a Városi Színházban, 9-én pedig az amszter-
dami egyetemen a gazdaságtudományok tiszteletbeli doktorává avatták a király-
nőt, majd ezt követően este tűzijátékot rendeztek az Amstel folyón. Szeptember
10-én dalosünnepet tartottak, az ünnepségsorozatot pedig történelmi menet zár-
ta.⁷ A világ vezető államférfiai köszöntötték az uralkodónőt jubileuma alkalmá-

³ Felavatták az első budapesti református elemi iskolát, *Néptanítók Lapja*, 1926, 35–36. sz., 20. (A korabeli sajtóban általában nem tüntették fel az újságcikkek szerzőinek a nevét. Tanulmányunkban eltekintünk az sz.n. – azaz szerző nélkül – kitételétől.)

⁴ Colijn, volt holland miniszterelnök előadása, *Budapesti Hírlap*, 1926. szeptember 12.; Cím nélkül, *Debreceni Protestáns Lap*, 1926. szeptember 18., 398.

⁵ BOZZAY Réka, Holland díszdoktorok a debreceni egyetemen, *Gerundium*, 1(2019), 63–91.

⁶ Negyven esztendő a trónon, *Friss Újság*, 1938. augusztus 31., 3.; A holland királynő jubileuma, *Friss Újság*, 1938. szept. 2., 5.; Ósrégi flotta a rotterdami kikötőben, *Friss Újság*, 1938. szept. 15., 7; NEMES Mihály, Németalföld királynéjának jubileumán, *Kis Újság*, 1938. szeptember 4., 9.; Hollandia ünnepe, *Magyar Lapok*, 1938. szeptember 3., 4.; Cím nélkül, *Magyar Lapok*, 1938. szeptember 4., 10.; Vilma, Hollandia királynője, *Magyar Lapok*, 1938. szeptember 7., 8.; Cím nélkül, *Magyar Lapok*, 1938. szeptember 11., 4.; Cím nélkül, *Nemzeti Újság*, 1938. szeptember 8., 16.; A katonai díszszemléről tudósított egy képpel a *Nemzeti Újság*, 1938. szeptember 4., 1. n.; Cím nélkül, *Új Idők*, 1938. szeptember 25., 454.

⁷ Vilma hollandi királynő 40 év óta uralkodik, *Nemzeti Újság*, 1938. augusztus 14., 12.; Vilma királynő az amszterdami egyetem díszdoktora, *Nemzeti Újság*, 1938. szeptember 10., 9.; Ragyogó pompával ünnepli Hollandia Vilma királynő uralkodásának 40. évfordulóját, *Pesti Napló*, 1938. szeptember 1., 4.; Ünnepi hét lesz Amszterdamban Vilma királynő jubileuma alkalmából, *Pesti Napló*, 1938. szeptember 4., 7.; Ünnepe-

ból, így Magyarország kormányzója, Horthy Miklós is, akinek Wilhelmina köszönő táviratot küldött.⁸

Magyarországon is tartottak megemlékezést a jubileumról. 1938. szeptember 11-én az Ereklés Országzászló Nagybizottság rendezett ünnepséget az Országzászlónál, hogy a „magyarság hálóját lerója a magyar gyermekek nagy pártfogójával szemben.” Az ünnepségen jelen volt a holland királyi követség és konzulátus nevében Arno ügyvivő, Fledderus főkonzul, a vendégek között volt J. de Winde holland ny. altengernagy, W. H. Heeris ezredes, illetve további holland, angol, francia és német előkelőségek. A Hollandiában járt gyerekeket egy külön csoport képviselte. A főváros részéről dr. Felkay Ferenc tanácsnok jelent meg, és Csiky Gábor kormányfőtanácsossal együtt tartott ünnepi beszédet. Végezetül a Margit körüti elemi iskola két tanulója mondott köszöntőt a magyar gyerekek nevében, és két mezei virágokból font koszorút nyújtottak át a holland követség főkonzulátusi képviselőinek.⁹ A megemlékezésben részt vett a magyar rádió is, szeptember 6-án ünnepi estet rendezett, melyet Somogyváry Gyula köszöntő szavai nyitottak meg, majd Lies de Leeuw holland operaénekesnő adott elő holland népdalokat.¹⁰

A megemlékezéseken arról is szó esett, hogyan járult hozzá a királynő a magyar gyermekek megmentéséhez. A magyar sajtó már a hollandiai ünnepségsorozat idején részletes híradásokban számolt be az uralkodónőnek a gyermekmentő akcióban játszott szerepéről,¹¹ sőt a királynő családi viszonyairól, magyar

ségek Vilma királynő tiszteletére, *Újság*, 1938. szeptember 4., 17.; Vilma királynő diadalmi bevonulása Amszterdamba, *Újság*, 1938. szeptember 6., 2.

⁸ A holland királynő köszönő távirata a kormányzónak, *Friss Újság*, 1938. szept. 3., 5.

⁹ Vilma királynő ünneplése a budapesti Országzászlónál, *Magyar Nemzet*, 1938. szeptember 13.; 9. Erről az eseményről több más napilap is beszámolt: A tervezett ünnepségről: Társadalmi megnyilatkozás Vilma holland királynő köszöntésére az Országzászlónál, *Pesti Hírlap*, 1938. szeptember 8., 15. és a lezajlott ünnepségről: Vilma holland királynő ünneplése Budapesten, *Dunántúl*, 1938. szeptember 13., 7.; Vilma hollandi királynő ünneplése az országzászlónál, *Friss Újság*, 1938. szeptember 13., 6.; Vilma hollandi királynő ünneplése az országzászlónál, *Kis Újság*, 1938. szeptember 13., 5.; Vilma hollandi királynő ünneplése az országzászlónál, *Magyarország*, 1938. szeptember 13., 15.; Vilma holland királynő ünneplése az Országzászlónál, *Nemzeti Újság*, 1938. szeptember 13., 9. Az újság legutolsó lapján Felkay Ferencről képet is közölnek, amint beszédet mond az ünnepségen.; Vilma holland királynő ünnepe, *Népszava*, 1938. szeptember 13., 8.; Vilma hollandi királynő ünneplése az Országzászlónál, *Pesti Hírlap*, 1938. szeptember 13., 18.; Vilma királynőt ünnepelték az Országzászlónál, *Újság*, 1938. szeptember 13., 4.

¹⁰ Vilma királynő-ünnepet rendez a rádió, *Esti Kurír*, 1938. augusztus 18., 4.

¹¹ Vilma királynő, *Budapesti Hírlap*, 1938. augusztus 31., 1.; Vilma királynő, *Kis Újság*, 1938. augusztus 31., 1., K. E., Vilma holland királynő, *Nemzeti Újság*, 1938. augusztus 31., 5-6.; Vilma hollandi királynő, *Nemzeti Újság*, 1938. szeptember 4., 1., Vilma

rokonságáról is tudósítottak.¹² A magyar sajtó figyelmét az sem kerülte el, hogy a királynő tiszteletére Hollandiában film készült.¹³ Az uralkodó jubileuma ihlette meg a kor egyik legnagyobb magyar íróját, Márai Sándort, aki a Pesti Hírlapban írt a hollandokról, akiket dolgozó, szorgalmas, kicsit maguknak való, mély keresztény öntudattal rendelkező emberekként jellemezte. Talán a háború előszelét megérezve írta Márai, hogy mennyit fektettek be a hollandok a hadsereg fejlesztésébe, és az otthoni frontba, amit a nemzeti összetartás frontjaként jellemezte.¹⁴

A királynő jubileuma adta az apropót a róla való különleges megemlékezésre is a magyar sajtóban. Már a magyarországi jubileumi megemlékezések kezdete előtt a Városok Lapja 1938. augusztus 15-i számában dr. Széll Sándor főszolgabíró, heraldikai író magyar és holland nyelven írt cikkében a következő javaslatot tette: „*A mostani jubileummal kapcsolatban felmerül a gondolat, nem kelle-ne-e nagyobb városaink egy-egy szebb utcáját vagy terét a hollandi királynőről elnevezni (Wilhelmina-út, Wilhelmina-tér).*”¹⁵ Széll írásában javaslatát történelmi kontextusba helyezte. Megemlítette, hogy II. Géza királyunk idején már érkeztek a mai Zuid-Holland (Dél-Holland) tartományból telepések Erdélybe, majd 800 évvel később a hollandok segítették meg a bajban lévő magyarokat. A szerző megemlékezett továbbá Michiel de Ruyter admirálisról is, aki a gályákra juttatott magyar protestáns lelkészeket szabadította ki. Széll a cikkében elvetette, hogy az újonnan átnevezendő utcák a Vilma királynő nevet kapják, ahogy az korábban Budapesten történt, mivel a magyaros forma az idegenek számára érthetetlen lenne.¹⁶ A cikkben említett út egyébként nem más volt, mint a Vilma királynő út, mely a VI. kerületi Terézváros és a VII. kerületi Erzsébetváros határán húzódott, korábbi nevén Városligeti fasorként volt ismert. Ezt az utcát a gyermekmentő akció miatt Budapest város lakossága 1920-ban a holland uralkodónőről nevezte el, és egészen 1940-ig viselte ezt a nevet.¹⁷ Széll Sándor javaslatát néhány héttel később ismertette a Pesti Napló is,¹⁸ sőt a hollandiai ünnepek idején, az ottani sajtó is foglalkozott vele.¹⁹

királynő 40 éves uralkodása, *Népszava*, 1938. augusztus 25., 8.; Augusztus 31-én ünnepli Hollandia Vilma királynő trónra lépésének 40. évfordulóját, *Új Nemzedék*, 1938. augusztus 31., 3.

¹² Vilma királynő, kit uralkodói jubileumán most ünnepel a németalföldi nép, *Újság*, 1938. szeptember 4., 25.

¹³ A királynő jubiláris filmje, *Pesti Hírlap*, 1938. szeptember 11., 34.;

¹⁴ MÁRAI Sándor, Hollandul, *Pesti Hírlap*, 1938. szeptember 18., 7.

¹⁵ Dr. SZÉLL Sándor, Wilhelmina Regina 1898–1938, *Városok Lapja*, 1938. augusztus 15., 409–410.

¹⁶ Uo.

¹⁷ *Budapesti utcanevek*, Szerk. RÁDAY Mihály, Budapest, Corvina, 2013, 626.

¹⁸ Wilhelmina Regina, *Pesti Napló*, 1938. szeptember 3., 11.

¹⁹ Het regeringsjubileum. Een persstem uit Hongarije, *De Maasbode*, 1938. szeptember 6., 3.; Een Hongaarsche stem, *De Tijd*, 1938. szeptember 8., 2. október 18.

Széll Sándor cikkét egy levél kíséretében 1938. október 12-én elküldte a debreceni egyetem rektorához, melyben azt javasolta, hogy a kollégium 400 éves évfordulója alkalmából Debrecenben nevezzenek el utcát a holland királynőről.²⁰ Nem volt véletlen, hogy éppen Széll tette ezt a javaslatot, mivel jelentős hollandiai kapcsolatokkal rendelkezett, hiszen hosszú éveken keresztül a rotterdami konzulátus titkára volt.²¹ Hazatérve Magyarországra 1936. január 1-től az angol-holland Shell Kőolaj Rt. Reklám-osztálya foglalkoztatta,²² ugyanitt 1942-ben társasági tisztviselőként cégjegyzési jogosultságot szerzett.²³ Széll szabadidejében városok történetét dolgozta fel, heraldikai kutatásokat végzett,²⁴ kiterjedt levelezést folytatott magyarországi városokkal címerek és zászlók használatával kapcsolatban,²⁵ emellett holland nyelvkönyvet is írt.²⁶ Valószínűleg 1944-ben hunyt el, felesége, kisjókai Szakál Erzsébet ezután Hollandiába emigrált a gye-

²⁰ Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára (továbbiakban TtREL) II.2.a Tanárkari jegyzőkönyvek 23.d. 1938. október 18., 91. sz.

²¹ 1926. május 14-én regisztrálták Rotterdamban a konzulátus munkatársaként. A hollandiai adatok szerint korábban Antwerpenben lakott. Stadsarchief Rotterdam, 494-03 Archief van de Gemeentesecretarie Rotterdam, afdeling Bevolking: bevolkingsboekhouding van Rotterdam en geannexeerde gemeenten, Inv. Nummer 851-467. Gezinskaarten Rotterdam 1880-1940, pagina 502206. https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=100&miadt=184&milang=nl&mizk_alle=S%C3%A9ndor%20OR%20Sz%C3%A9ll&miview=tbl (hozzáférés dátuma 2019. április 11.). A városi címjegyzékben 1931-ig fordul elő a neve. Stadsarchief Rotterdam 3023-72. Adresboeken Rotterdam, 1928, 520, 1658, 2703.; 3023-73 Adresboeken Rotterdam, 1929, 535, 1661, 2735., 3023-74 Adresboeken Rotterdam, 1930, 548, 1678., 3023-75 Adresboeken Rotterdam, 1931, 558, 2605. A konzulátus iratai szerint 1932-ben még a konzulátuson dolgozott. Magyar Nemzeti Levéltár, Magyar Országos Levéltára (továbbiakban MNL-MOL), Külügyminisztérium Levéltára, Külügyi Szervek K 651 Rotterdami tb. Főkonzulátus b, Ügyviteli segédkönyv, 2. k. 1932. Névmutató.

²² MNL-MOL, Shell Kőolaj Rt. Ügyvezető Igazgatóság Z 519. 2. cs. 7. tétel. A vezérigazgatóság részére készült pro-memoriák, feljegyzések, kimutatások 1941–1942, Gehaltserhöhung senior Angestellten, 1940. december 1.

²³ MNL-MOL, Shell Kőolaj Rt. Közgyűlés és Igazgatóság Z 1175, 1. d. 1. cs. 1. tétel. Közgyűlési jegyzőkönyvek (1936–1948), 1942. július 4. jegyzőkönyv.

²⁴ Pl. *Nagyvárad, Szent László Városa*, Budapest, Officina, 1940., *Városaink neve címeire és lobogója: történeti és heraldikai tanulmány*, Budapest, Vármegyei Szociográfiai Hivatala, 1941.

²⁵ L. BALOGH Béni-PERAGOVICS Ferenc, Az esztergomi zászló, *Levéltári Szemle*, (58)2008, 3. sz., 63–72.

²⁶ *Holland nyelvtan és társalgó*, Budapest, Lingua, (é.n.)

rekeikkel, ahol Van Assendorf, hilversumi bíró felesége lett.²⁷ Holland kapcsolatainak köszönhetően az 1947-ben indult újabb magyar gyermekmentő akció egyik szervezője,²⁸ majd Kisjókai Erzsébet néven a hollandiai magyar emigráció egyik jeles írója lett.²⁹

Széll Sándor javaslatát a rektor mind a négy karnak megküldte véleményezésre. A hittudományi kar a szoros magyar-holland egyházi kapcsolatoknak köszönhetően támogatta a javaslatot.³⁰ A bölcsészettudományi karról Tankó Béla kérte ki a debreceni mérnöki és műszaki hivatal szakembereinek véleményét, hogy melyik utcát lehetne a holland királynőről átnevezni. 1938. december 12-én a kari tanácson a következőket jegyezték fel: „(...) a Vilma királynő nevéből elnevezendő útnak a jelenlegi Vilmos császár útnak a Simonyi úttól jobbra eső részét van szerencsém ajánlani (a régi Erdősört), míg a körút baloldali, az egyetem felől eső részéből az egyetem mellett a Klebelsberg, – a további részről a Tisza István útrészek lennének elhatárolandók a műszaki osztály terve szerint.”³¹

Az ügyről Csúry Bálint prodékán referált az egyetemi tanácsnak 1939 februárjában.

„Tekintetes Egyetemi Tanács!

Dr. Széll Sándor tb. Főszolgabíró, budapesti lakos a múlt év okt. 12-én a Rector Úr Ómagnificentiájához elküldte a Városok Lapjában megjelent cikkét. Ebben azt javasolja, hogy Vilma holland királynőről Debrecenben utca neveztessek el. Ő Magnificentiája erre vonatkozólag megkérdezte a Karokat s a beérkezett véleményes jelentéseket 477/1938-39. etsz. alatt nekem küldte meg referálás végett.

Az Orvostudományi Kar 1939. január 18-i V. rendes ülésén foglalkozott a kérdéssel, de az utca elnevezése ügyében nem kívánt javaslatot tenni.

A Jog- és Államtudományi Kar 1938. nov. 24-én tartott rendes ülésén az indítványt tudomásul vette s a maga részéről e kérdésben állást foglalni nem látta szükségesnek.

²⁷ Kisjókai Szakál Erzsébet egy hollandiai interjúban mesélte el, hogyan kerültek Hollandiába. De Hongaarse schrijfster nodigde de troonpretendend uit, *De Telegraaf*, 1961. február 3., 2.

²⁸ HORVÁTH Erzsébet, „Egymás terhet hordozzátok. Hollandiai gyermekmentő akció. In: *Debrecenről Amszterdamig. Magyarország és Németalföld kapcsolata*, Szerk. PUSZTAI Gábor, BOZZAY Réka, Debrecen, Néderlandisztika Tanszék, 2010, 362.

²⁹ Kortárs Magyar Írók 1945–1997. Szerk. F. ALMÁSI Éva, Budapest, Enciklopédia, 1998–2000, URL hozzáférés: <http://mek.oszk.hu/00000/00019/html/k/i006762.htm> Hozzáférés dátuma 2019. április 11.

³⁰ TtREL) II.2.a. Tanárkari jegyzőkönyvek 23.d. 1938. október 18., 91. sz.

³¹ Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára [továbbiakban MNL-HBML] VIII. 8.b. Bölcsészettudományi Kar Dékáni Hivatal iratai, 29. d. 1938–1939, 38. sz.

A kérdésben csak a Hittudományi és Bölcsészettudományi kar foglalt állást.

A Református Hittudományi Kar 1938. okt. 18-án tartott III. rendes ülésén a felvetett gondolatokról rokonszenvvel értesült s a maga részéről örülni fog annak, ha az illetékesek a megfelelő megoldást meg fogják találni.

A Bölcsészettudományi Kar 1938. november 24-én tartott III. rendes ülésén hozzájárult a referens: dr. Tankó Béla javaslatához. Dr. Tankó Béla a városi mérnöki és műszaki hivatallal egyetértőleg azt javasolta, hogy a jelenlegi Vilmos császár útnak a Simonyi úttól jobbra eső része, a régi Erdősor neveztesse el Vilma királynő nevével.

Ezek alapján javaslom a következőt:

1., *A magyarság régi barátja: a nemes holland nép iránti tisztelet és hála jeléül fogadja el a Tanács a Bölcsészettudományi Kar megindokolt határozatát s pártolja azt a javaslatot, mely a régi Erdősort óhajtja Vilma királynőről elnevezni.*

2., *Az utca ne a tőlünk idegen s a magyar nép előtt teljesen ismeretlen Wilhelmina királynőről legyen elnevezve, mint a gondolat első fölvetője akarja, hanem az egész magyarság előtt jól ismert és rokonszenvesen ismert Vilma királynőről, mint ahogy a Vilmos császár utat sem Wilhelm császárról nevezte el annak idején Debrecen városa.*

*Fogadja a Tekintetes Egyetemi Tanács kiváló tiszteletem nyilvánítását. Debrecen, 1939. február 15. Dr. Csúry Bálint s.k. egyetemi tanár, prodékán.*³²

Annak, hogy Debrecenben a holland királynőről utcát nevezzenek el, volt egy másik szála is. Néhány héttel Széll Sándor cikkének megjelenése után, 1938. szeptember 4-én, a Tiszántúli Független Újságban Maizner János hírlapíró hasonló kezdeményezést tett. *Uccát Vilma királynőről* című cikkében leírta, hogy Hollandia és Magyarország között évszázados kapcsolatok léteznek, említi a gályarabszabadító Ruyter admirálist, a hollandiai egyetemeken tanuló magyar peregrinusokat, a hollandok támogatta gyermekmentő akciót, illetve az elmúlt évek fontos történéseit, holland újságírók látogatását Debrecenben, a Nyári Egyetemen tanuló magyar diákokat, illetve a Kollégium 400 éves jubileuma alkalmából avatandó holland díszdoktorokat. Ez utóbbi esemény, és a holland királynő uralkodásának jubileuma alkalmából sok száz egykori diák és sok ezer debreceni református nevében kérte a debreceni városi vezetőket, hogy utcát vagy teret nevezzenek el Vilma királynőről.³³ A cikk sehol sem hivatkozik Széll Sándor javaslatára, mivel azonban nagyon hasonló gondolatokat fogalmaz meg, feltételezhetjük, hogy Maizner ismerte Széll cikkét, és az ott elindított kezdeményezést támogatta, noha a polgármesterhez küldött leveléből úgy tűnik, mintha ez saját ötlete lenne: „(...) lapunk a 'Tiszántúli Független Újság' hasábján egy

³² MNL-HBML VIII.1/a. *Egyetemi Tanácsi jegyzőkönyv*, 18. k. 1938-39.

³³ [Maizner János], *Uccát Vilma királynőről*, *Tiszántúli Független Újság*, 1938. szeptember 4., 9.

mozgalmat indítottam el abban az irányban, hogy Debrecen város bölcs és általam is nagyraértékelt vezetői Ófelsége Vilma királynő, Hollandia királynőjéről a város belterületén utcát nevezzenek el. Hírlapi akció mellett írásban is ezen az úton kérem Méltóságod szíves intézkedését, hogy még a Holland [sic!] miniszterelnöknek debreceni díszdoktorrá való avatását megelőzően Debrecenben Vilma királynőről utca neveztessek el.”³⁴

Az egyetemen keresztül induló kezdeményezés, és a Tiszántúli Független Újság hasábjain tett javaslat az ügy eldöntésében legilletékesebb embernél, dr. Kölcsey Sándornál, Debrecen szabad királyi város polgármesterénél ért össze. Az egyetem rektora megküldte a karok által tett javaslatot, azzal a kéréssel, hogy jelölje ki a polgármester, melyik utcát lehetne átnevezni.³⁵ Az ügyben lassan haladt a döntéshozatal. Hollandiában már lezajlottak a jubileumi ünnepek, az 1938-as kollégiumi jubileumot is el kellett halasztani, majd végleg elnapolni, így talán a holland uralkodónőről való utca elnevezés sem tartozott a szorosán vett városi prioritások közé. A polgármester megbízásából az ügygel foglalkozó Zádor Gyula felkérte a Déry Múzeum igazgatóját, Sőregi Jánost, hogy tegyen javaslatot arra vonatkozóan, melyik utcát lehetne Vilma királynőről elnevezni. Mindeközben az egyetem Klebelsberg Kunó egykori vallás- és közoktatásügyi miniszteréről is szeretett volna utcát elneveztetni. A Vilma királynő és a Klebelsberg utca a Vilmos császár körút (a mai Nagyerdei körút) különböző szakaszait érintette volna, így a múzeumigazgató válaszában a két ügyet össze is kapcsolta:

„Tisztelettel és hálával emlegetjük mindenkor a nemes hollandokat és jubiláló királynéjukat, azonban nem tartom multhatatlanul szükségesnek, hogy Debrecenben utcát nevezzünk el Vilma királynőről.

Egy királynőről nem éppen illik valamely mellékutcát elnevezni, a szorosabb értelemben vett belvárosban pedig az eddig kialakult történelmi vonatkozású uccaneveket [sic!] meg kell őrizni, sőt az idegen vonatkozásúakat lehetőleg magyar vonatkozásúvá kell tenni. Inkább Budapest hivatott arra, hogy külföldi előkelőség megtisztelése céljából utcáit elkeresztelje, vidéki város csak másodsorban jöhet tekintetbe.

Ha azonban mégis ragaszkodunk ahhoz, hogy Vilma királynő-utca legyen Debrecenben, legcélszerűbbnek tartanám, ha a Klebelsberg-utca elnevezéssel kapcsolatban adott javaslatomat vennék figyelembe: osztassék a Vilmos Császár körút 4 szakaszra; egy szakasz viselhetné az eredeti nevet, egy szakasz, az egyetem előtti, a Klebelsberg nevet és a harmadik szakaszt lehetne ez alkalomból

³⁴ MNL-HBML IV.B. 1406/b Debrecen város Polgármesteri Hivatalának iratai. Általános közigazgatási iratok 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39. sz. irat

³⁵ Uo. 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39: 23908. sz. irat, 1939. május 12.

*Vilma királynő-körútnak nevezni. Talán éppen az a szakasz volna a legmegfelelőbb, mely a Simonyi úttól jobbra kezdődik.*³⁶

Az ügy további folytatása innentől kezdve kissé zavaros. 1938. december 13-án az a határozat született, hogy az irattár 1939. november 15-én az iratokat terjessze be.³⁷ 1939. május 25-én dr. Vida Szűcs Imre műszaki tanácsos határozata szerint az utca elnevezésével kapcsolatos iktatmányt és mellékletét, illetve a 38571/1938.VII. számú ügyiratokkal együtt folyó év november 15-én be kellett terjeszteni.³⁸ Az irattárnok – 23908/1939. számmal – utca elnevezését Vilma királynőről be is terjesztette, és mert a hivatkozott határozat ellen az iktatókönyvek szerint fellebbezés nem történt, az jogerőre emelkedett.³⁹ Tényleges lépések az utca átnevezésével kapcsolatban azonban továbbra sem történtek. 1940. február 5-én a polgármester megbízottjának aláírásával a Vilma királynőről és gróf Klebelsberg Kunóról elnevezendő utcával kapcsolatban az a határozat született, hogy az iratokat további intézkedésig irattárba kell helyezni és erről a műszaki ügyosztályt értesíteni kell.⁴⁰

Sajnos ezek után az utca átnevezésével kapcsolatos hírek megszakadnak, további iratok az ügyben nem kerültek elő. A Vilmos császár körút kijelölt szakaszát végül nem nevezték el Vilma királynőről, legalábbis Debrecen város utcanevkataszterében⁴¹ erre utaló nyom nincs. Nyilván a városnak a háborúban az utcanevek megváltoztatásánál komolyabb problémákkal kellett megküzdenie, a háború után pedig Debrecenben az új politikai berendezkedésben ideológiai alapon történt az utcanevadás, és jelentős változások történtek az utcák átnevezésében is főleg 1945 és 1956 között.⁴² A szovjet berendezkedést kiépítő Magyarországon pedig már nem volt arra lehetőség, hogy egy nyugat-európai uralkodónőről Debrecenben utcát nevezzenek el.

³⁶ MNL-HBML VIII. 700. A Debreceni Déri Múzeum iratai (1902–1970). Iktatott iratok 27. d. 463/938. sz.

³⁷ MNL-HBML IV.B. 1406/b Debrecen város Polgármesteri Hivatalának iratai. Általános közigazgatási iratok 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39: 38571/1938 VII.

³⁸ Uo. 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39:23908/1939. VII.

³⁹ Uo. 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39: 53178

⁴⁰ Uo. 192. d. 1939:4314-5159, 4614/39: 53178, 53194/1939 VII

⁴¹ BALOGH László, *Debrecen város utcanevkatasztere*, Debrecen, 2007. (A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei, 30.)

⁴² BALOGH László, *Debrecen utcaneveinek változása a kezdetektől napjainkig*. In: *Debrecen város utcanevkatasztere*, Debrecen, 2007. (A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei, 30.), 16.